

**TURUN
YLIOPISTO**

Matemaattis-luonnontieteellinen
tiedekunta

Kauppojen saavutettavuus Turussa ikäihmisten näkökulmasta

Pauliina Laine

Maantiede
LuK-tutkielma
Laajuus: 6 op

13.5.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

LuK-tutkielma

Pääaine: Maantiede

Tekijä: Pauliina Laine

Otsikko: Kauppojen saavutettavuus Turussa ikäihmisten näkökulmasta

Ohjaaja: Päivi Oinas

Sivumäärä: 36 sivua

Päivämäärä: 13.5.2025

LuK-tutkielman tavoitteena on selvittää turkulaisten eläköityneiden ikäihmisten kohtaamia saavutettavuuden haasteita kaupassakäyntiin ja kulutukseen liittyen. Aihetta tarkastellaan niin yleisellä tasolla kuin myös iän ja asuinpaikan näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena on lisätä tietoa Turun alueen saavutettavuuden ongelmista, jotta kaupunkialuetta voitaisiin kehittää saavutettavampaan suuntaan kaikkien asukkaiden kannalta. Länsimaille, myös Suomelle, tyypillinen väestön ikääntymisen trendi lisää tarvetta huomioida jatkuvasti kasvavan ikääntyneen väestön erityistarpeet ja halut kaikilla elämän osa-alueilla. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan kuluttamiseen liittyviä tarpeita ja haluja.

Ikästä väestöstä puhuttaessa voidaan käyttää useita eri määritelmiä, mutta tässä tutkielmassa ikäihmisillä tarkoitetaan 65-vuotiaita ja sitä vanhempia henkilöitä. Tämä on yleisimmin Suomessa käytettyjen määritelmien mukainen ikäraja. Ikäihmisiin tiiviisti liittyvään aktiivisuusteoriaan ja siihen perustuvaan termiin aktiivinen ikääntyminen pohjautuvat suositukset pyrkivät lisäämään ikäihmisten aktiivisuutta arkielämässä ja kannustavat heitä jatkamaan tuttujen roolien täyttämistä ja rutiinien hoitamista ikääntymisen yhteydessä. Näiden toimien tavoitteena on myös tarjota ikäihmisille mahdollisuus itsenäiseen toimintaan ja ylläpitää heidän toimintakykyään mahdollisimman pitkään. Itsenäinen ja oman harkinnan mukainen toiminta on usein erittäin tärkeää ikäihmisille, ja he pyrkivät toteuttamaan tällaista toimintaa ikääntymisen yhteydessä niin pitkään kuin mahdollista. Itsenäisen kulutustoiminnan mahdollistamiseksi tulee kaupallisten kohteiden olla ikäihmisten saavutettavissa.

Tutkielman pääsijaisena aineistona toimi vuonna 2023 toteutettu Kauppa murroksessa (KAMU) - tutkimukseen perustuva kyselyaineisto. Kyselyssä kartoitettiin Turun ja lähialueen satunnaisotannalla valittujen kotitalouksien kulutuskäyttäytymistä ja -tottumuksia sekä niihin liittyviä mielipiteitä. Aineistossa mukana olevien ikäihmisten vastauksia tarkasteltiin kokonaisuudessaan, mutta myös kolmen ikäryhmän sekä asuinpaikan perusteella. Vastauksiin perustuvat tilastolliset analyysit tehtiin pääasiassa SPSS-ohjelmistolla. Tulosten visualisointi puolestaan toteutettiin QGIS- ja Microsoft Excel -ohjelmistoilla.

Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että Turussa esiintyy jonkin verran saavutettavuuden ongelmia, mutta haasteiden yleisyydessä ja vakavuudessa on havaittavissa vaihtelua iän ja asuinpaikan mukaan. Eniten haasteita aiheuttivat palveluiden sähköistyminen, pitkät välimatkat, hankalat myymäläympäristöt sekä vaikealukuiset tekstit myymälöissä. Ongelmien yleisyys kasvoi korkeammassa ikäluokissa. Alueellisessa tarkastelussa varsinkin kauppojen saatavuudessa oli havaittavissa vaihtelua. Toisaalta vilkkaiden kauppa-alueiden, kuten Turun keskustan ja Länsikeskuksen, kiireellisyys heijastui alueiden asukkaiden vastauksista. Turun kaupungilla olisi siis vielä mahdollisuus tavoitella entistä saavutettavampaa kaupunkiympäristöä, vaikka mitään yksittäistä suurta saavutettavuuden ongelmaa ei tutkimuksessa havaittu.

Avainsanat: ikäihmiset, saavutettavuus, aktiivinen ikääntyminen, Turku

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Tutkimuksen tausta	7
2.1	Ikäihmiset	7
2.1.1	Ikäihmisten määritelmä	7
2.1.2	Aktiivinen ikääntyminen	7
2.1.3	Ikäihmiset itsenäisinä toimijoina	8
2.1.4	Ikäihmiset itsenäisinä kuluttajina	9
2.2	Saavutettavuus	10
2.3	Turku tutkimusalueena ja kulutusympäristönä	11
3	Aineistot ja menetelmät	14
3.1	Aineistot	14
3.2	Aineistojen rajaus ja analyysimenetelmät	15
4	Tulokset	19
4.1	Saavutettavuus	19
4.2	Alueellinen vertailu	23
5	Tulosten tulkinta ja keskustelu	27
5.1	Saavutettavuuden haasteet	27
5.2	län vaikutus saavutettavuuden haasteiden määrään ja vakavuuteen	28
5.3	Saavutettavuuden haasteiden alueellinen vaihtelu	29
6	Johtopäätökset	32
	Lähteet	34

1 Johdanto

Ikääntyvä väestö on yksin 2000-luvun suurimmista puheen- ja huolenaiheista varsinkin länsimaissa (Christensen ym. 2009). Ikääntyvän väestön tuomat haasteet ovat ajankohtaisia myös Suomessa. Syntyvyyden laskiessa ja suurten 1950- ja 60-luvulla syntyneiden sukupolvien vanhetessa ja siirtyessä eläkepäiville länsimaisten yhteiskuntien ikärakenteen tasapaino saattaa horjua (Zechner ym. 2022). Kun ikääntyneiden ihmisten osuus väestöstä kasvaa, valtioiden ja yhteiskuntien onkin entistä tärkeämpää huomioida toiminnassaan tämän vanhenevan väestönsuuden tarpeet ja halut (Kestilä & Martelin 2018). Ikääntynyt väestö voi hyvin olla aktiivinen osa yhteiskunnan toimintaa, kunhan sille tarjotaan siihen tarvittavat apuvälineet ja tuet. Ikääntyvän väestön aktivoimisen tärkeys kasvaa ikärakenteen muuttuessa ja väestön keski-ään noudessa (Kiuru ym. 2024). Mahdollisuudet omatoimiseen ja itsenäiseen elämään eivät ainoastaan helpota painetta yhteiskunnan hoitotasapainoon vaan ovat myös yleensä erittäin tärkeitä seikkoja iäkkäälle henkilölle itselleen.

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan kauppojen saavutettavuutta Turun alueella 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien asukkaiden näkökulmasta. Tavoitteena on tunnistaa mahdollisia saavutettavuuden ongelmia, joita ikäihmiset kohtaavat ostoksilla käydessään. Tutkimuksessa hyödynnetään vuonna 2023 toteutettua Kauppa murroksessa (KAMU) -kyselytutkimusta, jonka vastausten perusteella voidaan tarkastella erilaisia ikäihmisten kohtaamia ongelmia ja niiden yleisyyttä. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan iän vaikutusta kauppojen saavutettavuuden haasteiden yleisyyteen sekä mahdollisten haasteiden alueellista jakaumaa Turun alueella. Tutkimuksessa pyritään siis vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaisia kauppojen saavutettavuuden haasteita ikäihmiset kohtaavat Turun alueella?
- 2) Onko iällä merkitystä kauppojen saavutettavuuden haasteiden luonteeseen tai yleisyyteen ikäihmisten keskuudessa?
- 3) Onko kauppojen saavutettavuuden haasteiden ilmenemisessä alueellista vaihtelua Turun alueella?

Tutkimuksessa on hyödynnetty pääasiassa tilastollista aineistoa ja -menetelmiä, sillä KAMU-tutkimuksen aineisto on tilastoaineistoa. Lisäksi tutkimuksen alueellisia jakaumia tarkastelevassa alaluvussa 4.2 sekä karttojen visualisoinnissa on hyödynnetty paikkatietoaineistoja ja -menetelmiä. Saatujen tulosten pohjalta tutkimuksessa pyritään tunnistamaan ongelmakohtia ja -alueita sekä pohtimaan niiden syitä ja seurauksia.

Tutkimuksessa korostetaan ikäihmisten itsenäisen toiminnan tärkeyttä sekä yksilölle itselleen että ympäröivälle yhteiskunnalle. Tutkimuksen alussa määritellään ikääntyvään väestöön olennaisesti liittyvä termi eli aktiivinen ikääntyminen sekä sen ulottuvuuksia ikäihmisten keskuudessa.

2 Tutkimuksen tausta

2.1 Ikäihmiset

2.1.1 Ikäihmisten määritelmä

Termi ikäihminen voidaan määritellä usealla eri tavalla ja sille löytyy useita eri synonyymejä. Vanhemmasta väestöstä puhuttaessa voidaan käyttää esimerkiksi sanoja iäkäs, eläkeläinen, vanhus tai jotakin muuta monista pääasiassa samaan ihmisryhmään viittaavista termeistä. Yleisin tapa erotella ikäihmiset muusta väestöstä on tehdä erottelu nimenomaan iän perusteella, mutta tässäkin määrittelyssä on usein havaittavissa jonkin verran vaihtelua siinä, mihin ikäraja määritetään. Joissakin tutkimuksissa raja on 60 vuotta (esim. Meneely ym. 2009; Gajda & Jeżewska-Zychowicz 2020) kun taas joissakin raja on laskettu vieläkin matalammalle 55 ikävuoteen (esim. Burnett 1996). Tässä tutkimuksessa käytetään pääasiassa sanaa ikäihminen, jolla viitataan 65-vuotiaisiin ja sitä vanhempiin henkilöihin. 65 vuotta on toimiva ikäraja, sillä se on yleisimpien Suomessa virallisesti käytettyjen määritelmien ja toimijoiden mukainen (Kohijoki 2011: 371).

2.1.2 Aktiivinen ikääntyminen

1990-luvulla Maailman terveysjärjestö WHO (World Health Organization) otti käyttöön termin aktiivinen ikääntyminen (engl. *active ageing*) (Guido ym. 2022). Termi kuvaa prosessia, jossa terveyttä, osallistumista ja turvallisuutta edistämällä pyritään ylläpitämään elämänlaatua ja jopa parantamaan sitä iän karttuessa (Fernández-Ballesteros 2013). Aktiivinen ikääntyminen perustuu aktiivisuusteoriaan (engl. *activity theory*), jonka mukaan on tärkeää, että ikäihmiset jatkavat tuttujen rooliensa täyttämistä ja rutiiniensa hoitamista ikääntyessäänkin (McMunn ym. 2006: 267–268). Aktiivisuusteoriaan ja siten aktiiviseen ikääntymiseen perustuvat suositukset kannustavat ikäihmisiä jatkamaan tuttujen arkiaskareiden ja elämäntapojen ylläpitämistä ikääntymisen yhteydessä.

Aktiivisuudella voidaan tarkoittaa montaa eri asiaa. Kyse ei siis ole pelkästä fyysisestä aktiivisuudesta, vaikka arkikielessä aktiivisuudella usein viitataan nimenomaan jonkinlaiseen fyysiseen liikkeeseen kuten esimerkiksi liikuntaan. Aktiivisella ikääntymisellä puolestaan viitataan aktiivisuuteen kaikilla elämän osa-alueilla; sosiaalisella, taloudellisella, kulttuurisella, yhteiskunnallisella sekä myös fyysisellä osa-alueella (Guido ym. 2022). Teorian

tavoitteena ei ole edellyttää ikäihmisiltä samanlaista toimintaa kuin nuoremmilta ihmisiltä, vaan korostaa heidän toimijuutensa merkitystä. Väestön ikääntyessä ja ikäihmisten osuuden kasvaessa heidän roolinsa aktiivisina ja itsenäisinä toimijoina korostuu entistä enemmän. Jotta tällainen aktiivinen ja itsenäinen ikäihmisten toiminta olisi mahdollista, tulee ympäröivän maailman ja yhteiskuntien mukautua ja huomioida vanhemman väestön erityistarpeet.

2.1.3 Ikäihmiset itsenäisinä toimijoina

Mahdollisuus itsenäiseen ja oman harkinnan mukaiseen elämiseen voidaan katsoa olevan olennainen osa ihmiselämää. Tämä ei koske pelkästään tietynikäisiä ihmisiä, mutta sen merkitys kasvaa huomattavasti iän kertyessä ja sen tuomien rajoitteiden lisääntyessä. Erilaisten sairauksien ja liikuntarajoitteiden riskit ja yleisyys kasvavat iän mukana ja siten mahdollisuudet itsenäiseen elämään saattavat heikentyä. Itsenäisyyden voidaan määritellä tarkoittavan yksilön itsensä ja elämän hallintaa sekä vastuunkantoa omasta toiminnastaan ja hyvinvoinnistaan (Oxford Learner's Dictionary 2025). Itsenäinen toiminta vaatii tarpeeksi hyvää toimintakykyä. Toimintakyky tarkoittaa yksilön kykyä selviytyä arjen välttämättömistä toimista omien fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten voimavarojen avulla (THL 2023). Erityisesti fyysisen toimintakyvyn tärkeys korostuu ikäihmisillä juuri edellä mainittujen lisääntyvien rajoitteiden takia. Hyvä fyysinen toimintakyky mahdollistaa oman harkinnanvaraisen sekä omien halujen mukaisen liikkumisen itselle tärkeisiin kohteisiin ja tapahtumiin (WHO 2017; THL 2023). Viime vuosikymmenten aikana ikäihmisten toimintakyky on parantunut ja yhä useampi heistä pystyy hoitamaan omia asioitaan itsenäisesti entistä vanhemmalla iällä (Tattari ym. 2021: 52). Tämän takia onkin tärkeää tutkia vanhemman väestön toimintaa, jotta ympäröivät yhteisöt ja yhteiskunnat pystyvät vastaamaan ikäihmisten muuttuviin tarpeisiin ja haluihin.

Aikaisempien ikäihmisten itsenäisyyttä ja toimintakykyä käsittelevien tutkimusten perusteella voidaan todeta itsenäisen toiminnan olevan erittäin tärkeää ikääntyvälle väestölle ja ikäihmiset yleensä myös aktiivisesti pyrkivät edistämään terveyttään säilyttääkseen itsenäisyytensä mahdollisimman pitkään (Tattari ym. 2021: 59). Kyse on kyvystä hallita omaa elämää (Loeb ym. 2003) sekä mahdollisuudesta elämän tasapainon säilyttämiseen (Jacelon 2010). Aikaisemman tutkimuksen mukaan monet ikäihmiset jopa pelkäävät iän tuomaa toimintakyvyn heikkenemistä ja siitä johtuvaa itsenäisyyden vähenemistä (Tattari 2021: 56). Ehkä juuri tämän pelon takia monet ikäihmiset pyrkivät eri keinoin säilyttämään toimintakykynsä mahdollisimman hyvällä tasolla mahdollisimman pitkään. Itsenäisyys arkielämässä voi esiintyä

lukemattomissa eri muodoissa, mutta yksi merkittävä tapa toteuttaa itsenäisyyttä on huolehtia omasta kuluttamisesta ja ostosten teosta.

2.1.4 Ikäihmiset itsenäisinä kuluttajina

Ikääntyminen aiheuttaa muutoksia kulutustarpeisiin, -haluihin ja -mahdollisuuksiin (Meneely 2009: 458). Ikäihmisiä kuluttajina on kuitenkin vaikeaa koota yhdeksi homogeeniseksi joukoksi, jonka jokaisella jäsenellä on samanlaiset kulutustottumukset. Kyse on suuresta ihmisjoukosta, jonka jäsenet ovat huomattavan erilaisissa elämäntilanteissa ja sosioekonomisissa asemissa. Aikaisempien tutkimusten avulla on silti kyetty tunnistamaan joitakin yleisiä piirteitä iäkkäämpien kuluttajien joukosta. Tutkimusten mukaan vanhemmat kuluttajat ovat usein uskollisia asiakkaita tutuille kauppoille ja suosivat kauppajen omia tuotemerkkejä sekä tunnettuja brändituotteita (Kohijoki 2011: 371). Ikäihmiset ovat usein myös harkitsevia, hintatietoisia ja palveluhakuisia kuluttajia (Kohijoki 2011: 371).

Kaupassa käynti voi lisäksi olla olennainen osa ikäihmisen sosiaalista elämää sekä fyysistä ja henkistä hyvinvointia, sillä ostosreissu saattaa olla yksi ikäihmisen harvoista mahdollisuuksista tavata muita ihmisiä ja liikkua kodin ulkopuolella (Kohijoki 2013: 64; Altinay ym. 2019). Lyhyellä keskustelutuokiolla myymälän henkilökunnan tai muiden kuluttajien kanssa voi olla merkittävä positiivinen vaikutus ikäihmisen sosiaaliseen hyvinvointiin.

Itsenäinen kaupassa käynti ja ostosten teko saattaa kuitenkin muiden toimintojen tavoin hankaloitua iän myötä. Pitkien matkojen kulkeminen saattaa aiheuttaa lisääntyvästi ongelmia varsinkin niille ikäihmisille, joilla on jonkinlaisia liikuntarajoitteita tai joilla ei ole autoa tai ajolupaa. Nämä rajoitteet voivat johtaa vahvaan riippuvuuteen lähikaupasta (Whelan ym. 2002). Kaupan rakennemuutoksen myötä yhä useampi lähikauppa on kuitenkin suljettu ja palvelut keskittyvät yhä enemmän suurempiin komplekseihin kuten kauppakeskuksiin tai kaupunkien keskustoihin (Kohijoki 2013: 36–37). Varsinkin kauppakeskukset sijaitsevat usein hieman kauempana keskustasta kaupunkien reuna-alueilla suurten teiden varrella, jolloin sujuvin ja nopein tapa kulkea niihin on henkilöautolla. Jos henkilöllä ei siis ole autoa käytettävissään, voi merkittävimpiin kaupan keskittymiin pääseminen olla huomattavan hankalaa.

2.2 Saavutettavuus

Saavutettavuudella (engl. *accessibility*) tarkoitetaan mahdollisuutta tavoittaa jokin kohde ja olla sen kanssa vuorovaikutuksessa (Hansen 1959: 73). Kohteella voidaan tarkoittaa fyysisiä paikkoja, kuten rakennuksia tai viheralueita, tai aineettomia kohteita kuten nettisivuja (Sauer 2020). Saavutettavuus on monipuolinen ilmiö, jonka luonne muuttuu ihmisen ja hänen tarpeidensa mukaan. Saavutettavuutta ei siis tule ajatella pelkästään fyysisten kohteiden saatavuutena, vaikka tässä tutkimuksessa nimenomaan tämänkaltaisten kohteiden saavutettavuus onkin pääosassa.

Saavutettavuus ja sen puutteellisuus merkitsevät eri ihmisjoukoille eri asioita, mutta erityisesti palveluiden saavutettavuuden kannalta joitakin heikommassa asemassa olevia ryhmiä on pystytty tunnistamaan. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa autottomat, pienituloiset ja iäkkäät ihmiset (Wrigley 2002: 2032). Näiden heikommassa asemassa olevien ryhmien kohtaamat hankaluudet voivat johtua fyysisistä, taloudellisista tai henkilökohtaisista saavutettavuusesteistä (Whelan ym. 2002; Wilson ym. 2004). Fyysisiä saavutettavuusesteitä voivat olla esimerkiksi palveluiden kaukainen tai hankala sijainti, taloudellisia esteitä tuotteiden korkea hinta ja henkilökohtaisia esteitä välttämättömien erikoistuotteiden huono saatavuus. Saavutettavuuden haasteet voivat aiheutua myös useamman esteen yhdistelmästä.

Kauppojen määrä ja sijainti määräytyy pääasiassa kysynnän ja tarjonnan mukaan, mikä voi aiheuttaa joillekin alueille puutteita näistä palveluista (Kohijoki 2013: 25). Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin huomattu, että eri alueiden välillä on merkittäviä eroja kauppojen saatavuudessa ja siten myös niiden saavutettavuudessa (esim. Strandell 2011). Yhdyskuntarakenteen muutos on vähentänyt kauppojen määrää ja keskittänyt niitä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, mikä on aiheuttanut välimatkojen pidentymistä. Pitkien välimatkojen kulkeminen vaatii usein auton käyttöä tai vähintäänkin sujuvaa julkisen liikenteen toimintaa. Kaikilla ei kuitenkaan ole omaa autoa käytössään eikä julkinen liikenne välttämättä tarjoa sopivia reittejä kodin ja tavoitellun kohteen välillä. Varsinkin autottomien ikäihmisten tilanne saavutettavuuden kannalta on heikko, sillä tässä ihmisryhmässä yhdistyy kaksi huonossa asemassa olevaa ryhmää (Wrigley 2002: 2032).

Saavutettavuudella ei kuitenkaan tarkoiteta pelkästään palveluiden etäisyyttä. Lähikauppa saattaa sijaita muutaman minuutin kävelymatkan päässä, mutta oven edessä olevat portaat, myymälän ahtaat hyllyväli tai asiantuntematon henkilökunta saattavat tehdä palvelusta

saavuttamattoman joillekin ihmisille lyhyestä välimatkasta huolimatta. Saavutettavuutta tutkittaessa tulee siis ottaa huomioon myös koettu saavutettavuus.

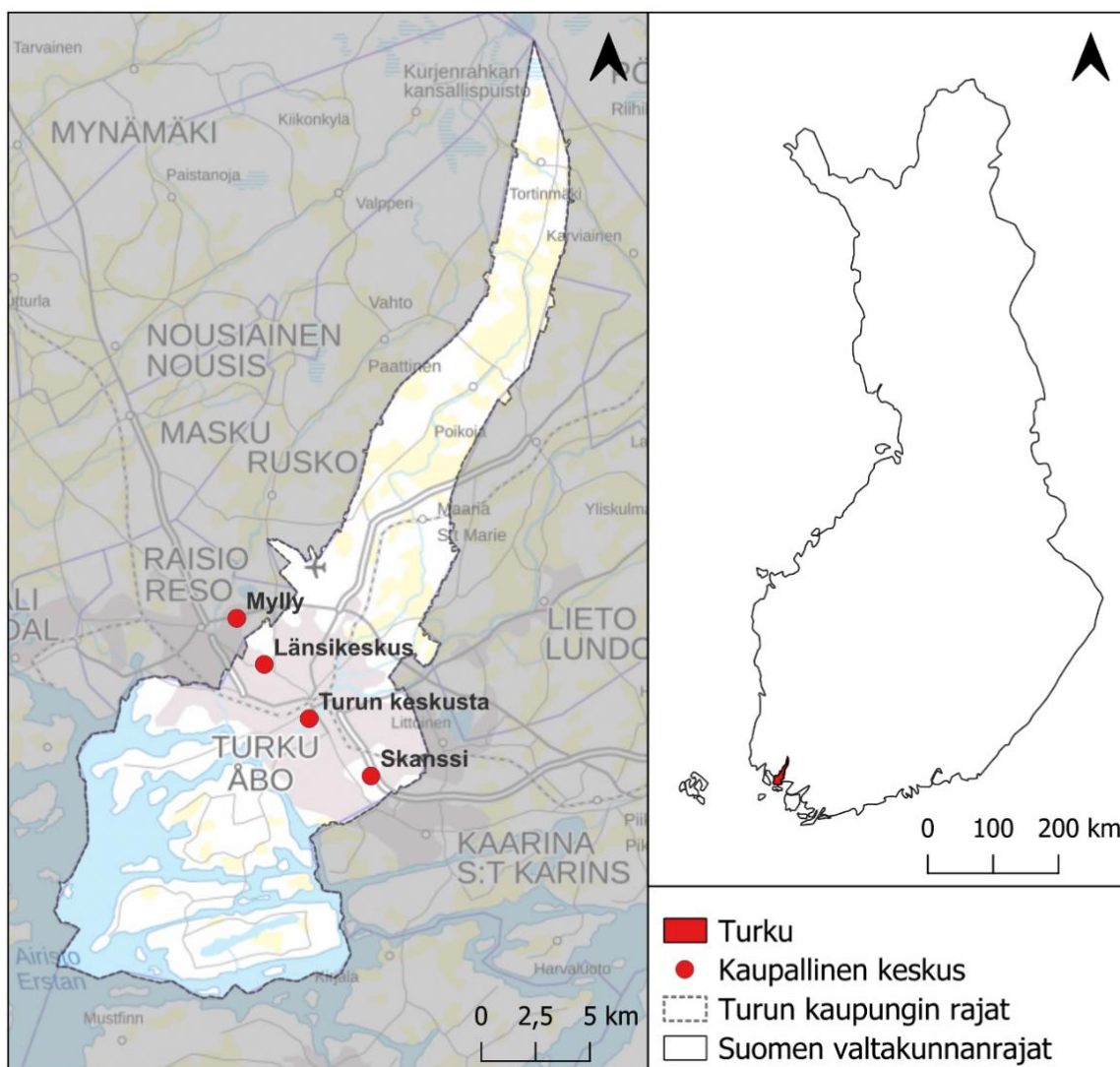
Koettu saavutettavuus (engl. *perceived accessibility*) voidaan määritellä lähes samalla tavalla kuin tässä luvussa esitelty yleinen saavutettavuus, mutta merkittävin ero termien välillä on nimenomaan henkilökohtaiseen kokemukseen kohdistuva painoarvo (Pot ym. 2021). Spatiaaliseen dataan ja laskumenetelmiin perustuvat saavutettavuuden arviot eivät välttämättä sovi yhteen saman kohteen koetun saavutettavuuden kanssa (Pot ym. 2021). Koetussa saavutettavuudessa voi myös esiintyä vaihtelua henkilöiden välillä, sillä jokaisella on omia henkilökohtaisia asioita ja ominaisuuksia, jotka joko helpottavat tai vaikeuttavat eri kohteiden saavutettavuutta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan ikäihmisten kokemaa saavutettavuutta ja siihen liittyviä ongelmakohtia, sillä tutkimus perustuu ikäihmisten omista vastauksista koostuvaan kyselyaineistoon.

2.3 Turku tutkimusalueena ja kulutusympäristönä

Turku on Lounais-Suomessa sijaitseva kaupunki (kuva 1). Vuonna 2023 Turun väkiluku oli 201 863, mikä tekee siitä yhden Suomen suurimmista ja maakuntansa Varsinais-Suomen suurimman kunnan (Kuntien avainluvut 2023). Yli 64-vuotiaiden osuus Turun väestöstä on 20,5 %, eli hieman yli 41 000 henkilöä (Kuntien avainluvut 2023). Vuonna 2019 Turku liittyi Maailman terveysjärjestön (WHO) ylläpitämään ikäystävällisten kaupunkien -verkostoon (*age-friendly cities*), jonka jäsenkaupungit sitoutuvat edistämään ikäystävällisiä ympäristöjä omilla alueillaan (WHO s.a.). Jäsenyyden myötä Turku on sitoutunut kuuntelemaan kaupungissa asuvia ikäihmisiä ja ottamaan heidän mielipiteensä ja parannusehdotuksensa huomioon sekä luomaan kaikkien sektorien yhteistyönä ikäystävällisiä fyysisiä ja sosiaalisia ympäristöjä. Verkoston jäsenyys ei virallisesti sido Turkuä tiettyihin tavoitteisiin, mutta halukkuus osallistua tämänkaltaisen verkoston toimintaan osoittaa valmiutta ja halua parantaa ikäihmisten elämää kaupungin alueella. Yksi tapa kulkea tätä tavoitetta kohti on tarkastella Turun alueen kauppojen saavutettavuutta ja selvittää niissä mahdollisesti esiintyviä ongelmia.

Yksittäisten erikois- ja päivittäistavarakauppojen lisäksi Turun alueella sijaitsee useita erikokoisia kauppojen keskittymiä sekä kauppakeskuksia (kuva 1). Suurin yhtenäinen kauppakeskittymä sijaitsee kaupungeille tyypilliseen tapaan keskustan alueella kauppatorin ympärillä. Keskustan kulutusalue sisältää paljon yksittäisiä kivijalkamyymälöitä, mutta myös

suurempia kauppakeskusmaisia kokonaisuuksia kuten Hansakortteli sekä Forum Kortteli. Turun kauppatorin kupeessa sijaitsee myös suuret tavaratalot Sokos Wiklund sekä Stockmann.

Kuva 1. Turun ja neljän merkittävimmän kaupallisen keskuksen sijainti kartalla. Lähteet: Turun kaupungin rajat: Maanmittauslaitos 2025, Suomen valtakunnanrajat: Opendatasoft World Administrative Boundaries v3.0, Taustakartta: Maanmittauslaitoksen taustakarttaraja. Kartta tehty QGIS-ohjelmistolla.

Keskustan ulkopuolella sijaitsee kolme muuta merkittävän kokoista kauppajen keskittymää. Keskustan kaakkoispuolella sijaitsee kauppakeskus Skanssi, joka pitää sisällään yli 70 erilaista myymälää (Kauppakeskukset 2024 -julkaisu 2024: 147). Skanssi sijaitsee noin 5 km etäisyydellä Turun keskustasta, mutta kauppakeskuksen yhteydessä on suuri ilmainen parkkihalli ja Fölin paikallisbussit kulkevat Skanssin kautta säännöllisin väliajoin (Föli: Talviaikataulut 2024–2025).

Turun keskustan luoteispuolella puolestaan sijaitsee Länsikeskuksen kaupallinen keskus. Alueen merkittävimmät ja suurimmat liikkeet ovat hypermarketit K-Citymarket ja Prisma. Lisäksi alueella toimii myös Tokmanni, Lidl sekä muutama vaateliike kuten Halonen ja KappAhl. Länsikeskuksen alueella on paljon ilmaisia parkkipaikkoja ja useampi paikallisbussi Fölin linja kulkee Länsikeskuksen ympäristössä (Föli: Talviaikataulut 2024–2025). Länsikeskuksen liikkeet sijaitsevat irrallaan toisistaan, joten liikkeestä toiseen siirtyessä tulee kulkea ulkoreittejä pitkin tai ajaa autolla lyhyitä välimatkoja liikkeiden välillä.

Varsinais-Suomen kävijämäärältään sekä myynniltään suurin kauppakeskus, kauppakeskus Mylly, sijaitsee Turun rajojen ulkopuolella naapurinkunta Raisiossa (Kauppakeskukset 2024 - julkaisu 2024: 129). Mylly sijaitsee noin 9 km etäisyydellä Turun keskustan luoteispuolella lähellä Turun ja Raision välistä kuntarajaa. Myllyssä toimii yli 110 myymälää mukaan lukien hypermarket Prisma. Myllyn yhteydessä on suuri ilmainen parkkihalli ja ulkoparkkialue. Fölin bussit kulkevat kauppakeskuksen kautta noin 15 minuutin välein (Föli: Talviaikataulut 2024–2025).

3 Aineistot ja menetelmät

3.1 Aineistot

Tutkielman aineistona on käytetty vuonna 2023 toteutettua Kauppa murroksessa (KAMU) - tutkimukseen perustuvaa kyselyaineistoa. Tutkimuksen ja kyselyn toteuttamisesta vastasivat talousmaantieteen professori Heli Marjanen ja yliopisto-opettaja Anna-Maija Kohijoki. KAMU-tutkimus on uusi lisäys pitkäaikaiseen tutkimussarjaan, joka tarkastelee ”kaupan rakenteen muutosten vaikutuksia kuluttajien arjen sujuvuuteen, ostopaikan valintaan ja palveluiden saavutettavuuteen” (Tutkimus talousmaantieteen oppiaineessa s.a.). Sarjan aikaisempia tutkimuksia ovat Länsikeskus-tutkimus vuosina 1990–1995, Mylly-tutkimus vuosina 2001–2006, KUMU-tutkimus vuonna 2011 sekä KATE-tutkimus vuonna 2017.

Kutsukirje kyselytutkimukseen lähetettiin sähköisesti 7000 satunnaisotannalla poimitulle taloudelle Turussa ja lähikunnissa syksyllä 2023. Lisäksi pyynnöstä 55 vastaajalle lähetettiin paperinen versio kyselystä, joista 49 palautui täytettynä. Yhteensä kyselyyn vastasi 2007 taloutta eli vastausprosentti oli 29 %. Tutkimusalueeseen kuuluivat Aura, Kaarina, Lieto, Masku, Naantali, Nousiainen, Raisio, Rusko sekä Turku. Satunnaisotannassa kotitalouksista poimittiin satunnaisesti vuosien 1941–2005 välillä syntynyt henkilö. Vanhin mahdollinen osallistumisikä oli siis rajattu 82 vuoden ikään. Kutsukirjeessä pyydettiin, että kyselyyn vastaisi taloudessa se henkilö, joka tekee useimmiten talouden päivittäistavaraostokset.

Kyselylomakkeen avulla kartoitettiin laajasti vastaajien kulutustottumuksiin, ostopaikkavalintoihin, prioriteetteihin sekä mahdollisiin kulutusongelmiin ja -esteisiin liittyviä aiheita. 20-sivuinen kyselylomake koostui 49 kysymyksestä, joista suurin osa oli monivalintakysymyksiä tai tarkempia kulutuksessa käytettyjä rahasummia tiedustelevia avoimia kysymyksiä. Kysely oli jaettu eri aihepiirejä käsitteleviin osioihin. Ensimmäisen osion kysymykset liittyivät eri ostopaikkojen käyntitiheyksiin ja kulkutapoihin niissä asioissa. Toisessa osiossa kysymykset keskittyivät päivittäistavaroiden ostamiseen ja ostopaikan valintaan vaikuttaviin tekijöihin. Seuraavan osion kysymykset kartoittivat muiden kuin päivittäistavaroiden ostotottumuksia ja ostopaikkoja. Tämän jälkeen kyselyssä tiedusteltiin kulutustottumuksia ja vastaajan suhteutumista kulutukseen. Kyselyn viimeisessä kulutukseen liittyvässä osiossa kysymykset keskittyivät mahdollisiin ongelmiin ja hankaluuksiin arjen sujuvuudessa liittyen erityisesti ostosten tekoon. Kyselyn viimeisessä osiossa vastaajilta kysyttiin perinteisiä taustatietoja muun muassa ikää, sukupuolta ja elämäntilannetta. Tämän

tutkimuksen kannalta tärkeimmät kysymykset löytyvät kulutuksen ongelmia ja hankaluuksia käsittelevästä osiosta. Tutkimuksessa käsitellään erityisesti kysymysten K23 (”Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle hankaluuksia ostosten teossa ja asioiden hoitamisessa?”) ja K24 (”Minkä arvosanan annat seuraaville palveluille omalla asuinalueellasi?”) vastauksia hyödyntäen myös taustatieto-osion ikää ja asuinpaikan postinumeroa kysyviä tietoja.

Alueiden rajauksissa ja karttojen visualisoinnissa on käytetty Tilastokeskuksen ylläpitämää Paavo-tietokantaa. Paavo-tietokanta sisältää postinumeroalueisiin pohjautuvaa tietoa, mutta tässä tutkimuksessa on hyödynnetty ainoastaan aineiston mukaisia postinumeroalueiden rajoja, joita käytettiin karttoja visualisoidessa. Myös postinumeroalueista käytettävät nimet ovat peräisin Paavo-tietokannasta.

3.2 Aineistojen rajaus ja analyysimenetelmät

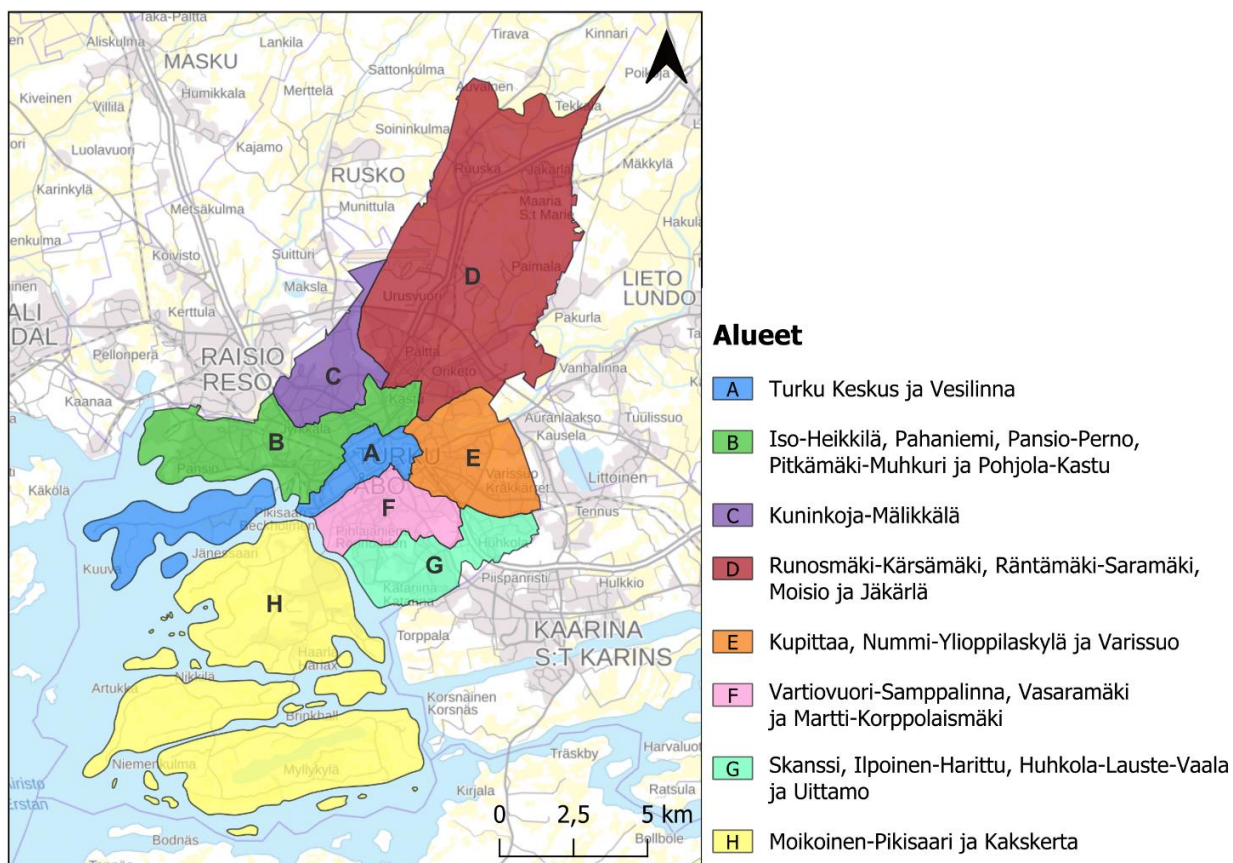
Aineiston tilastolliset analyysit on suoritettu IBM SPSS -ohjelmistolla. Aineisto oli valmiiksi alkukäsitelty ja siistitty analyysivalmiiseen muotoon. Esimerkiksi vastausnumeroiden selitteet oli valmiiksi koodattu aineistoon. Aineisto rajattiin koskemaan vain 65-vuotiaita ja sitä vanhempia eläköityneitä Turussa asuvia vastaajia havaintojen valinta -työkalulla ja tämä uusi supistettu aineisto tallennettiin omaksi tiedostoksi. Suodatuksen jälkeen uuteen aineistoon jäi 340 vastaajaa.

Nämä 340 vastaajaa olivat jakautuneet asuinalueensa mukaan 26 eri postialueelle. Useassa tapauksessa tietyn postialueen ilmoittaneita vastaajia oli alle kymmenen. Tämän kaltaiset pienet vastaajamäärät eivät yleisesti ole soveltuvia suurimpaan osaan tilastollisista menetelmistä ja -analyyseista, joten alueellisen vertailun mahdollistamiseksi osa postialueista on yhdistetty suuremmiksi alueiksi riittävän vastaajamäärän saavuttamiseksi (taulukko 1).

Taulukko 1. Yhdistetyt postinnumeroalueet. Alueiden nimet ovat Tilastokeskuksen Paavo-tietokannan mukaisia. Lähde: Tilastokeskus Paavo-tietokanta.

Postinumerot	Postinnumeroalueiden nimet	Tunniste
20100 & 20500	Turku Keskus & Vesilinna	A
20200, 20210, 20240, 20250 & 20300	Iso-Heikkilä, Pahaniemi, Pansio-Perno, Pitkämäki-Muhkuri & Pohjola-Kastu	B
20320	Kuninkoja-Mälikkälä	C
20360, 20380, 20400 & 20460	Runosmäki-Kärsämäki, Räntämäki-Saramäki, Moisio & Jäkärä	D
20520, 20540 & 20610	Kupittaa, Nummi-Ylioppilaskylä & Varissuo	E
20700, 20720 & 20810	Vartiovuori-Samppalinna, Vasaramäki & Martti-Korppolaismäki	F
20730, 20740, 20750 & 20880	Skanssi, Ilpoinen-Harittu, Huhkola-Lauste-Vaala & Uittamo	G
20900 & 20960	Moikoinen-Pikisaari & Kakskerta	H

Aikaisemmissa KAMU-tutkimuksen kanssa samaan tutkimussarjaan kuuluvissa tutkimuksissa ei ole tarkasteltu saavutettavuuden alueellista vaihtelua postinnumeroalueilla, joten aluejako on luotu nimenomaan tätä tutkimusta varten. Alueiden yhdistäminen on tehty karttojen ja alueiden visuaalisen tarkastelun sekä kirjoittajan omaan aluetuntemuksen perusteella. Postinumeroiden yhdistämisessä on pyritty säilyttämään alueiden sisäinen homogeenisuus mahdollisimman todenmukaisten tulosten saamiseksi. Yhdistelyssä on pyritty liittämään alueita, jotka esimerkiksi sijaitsevat suurin piirtein yhtä kaukana alueen suurimmasta kaupallisesta keskittymästä tai Turun keskustasta (kuva 2). Aineistossa oli kaksi postinnumeroaluetta (21330 ja 21340) joiden vastaajamäärät olivat yksinään liian pieniä eikä niitä pystynyt kaukaisen sijaintinsa takia loogisesti yhdistämään mihinkään muuhun postialueeseen. Analyysien selkeyttämisen nimissä näiden postialueiden vastaajat on jätetty analyysien ulkopuolelle. Näiden toimien jälkeen kokonaisvastaajamääräksi jäi 335 vastaajaa.

Kuva 2. Yhdistetyt postinnumeroalueet kartalla. Lähteet: Postinnumeroalueet: Tilastokeskus Paavo-tietokanta, Turun kaupungin rajat: Maanmittauslaitos 2025, Taustakartta: Maanmittauslaitoksen taustakarttasarja. Kartta tehty QGIS-ohjelmistolla.

Tulosten analysoinnissa on käytetty kuvailevan tilastotieteen sekä tilastollisen päättelyn menetelmiä, sillä ne soveltuvat hyvin käytettävissä olevaan aineistoon. Erilaiset tilastolliset menetelmät ovat olleet yleisiä analyysimenetelmiä myös aikaisemmissa tutkimussarjan tutkimuksissa, vaikkakin käytetyt muuttujat vaihtelevat tutkimuskohteen mukaan (esim. Kohijoki 2013; Marjanen ym. 2019; Marjanen ym. 2020). Mielenpitojen jakaumia on tarkasteltu aineistosta tehtyjen frekvenssianalyysien ja ristiintaulukointien avulla. Jakaumia on tarkasteltu koko aineiston tasolla, mutta myös ikäluokittain (65–70, 71–76 ja 77–82 vuotta) sekä aikaisemmin mainittujen postinumeroihin perustuvien alueiden tasolla. Ikäluokat jaettiin keskenään samankokoisiksi, ja jako kolmeen ikäluokkaan osoittautui toimivimmaksi tämän suhteellisen kapean ikähaarukan tarkasteluun. Valitulla jaolla tuotetut ikäluokat myös sisälsivät riittävästi vastaajia tilastollisten analyysien tekemiseen. Jako ikäluokkiin toteutettiin SPSS-ohjelmiston uudelleenkoodaustyökalulla ikätiedot sisältävän sarakkeen pohjalta. Ikäluokkiin perustuvat tulokset saatiin SPSS-ohjelmiston taulukointityökalulla ja saadut tulokset siirrettiin Microsoft Exceliin. Excelissä tuloksista luotiin prosentiosuuksia kuvaavia pylväsdiagrammeja. Alueellista vertailua varten myös postinumerosarakkeen pohjalta luotiin uusi muuttuja, jossa

jokainen vastaaja jaettiin uudelleen luokkiin A–H postinumeron perusteella aiemmin esitetyn aluejaon mukaisesti. Tämäkin suoritettiin SPSS-ohjelmiston uudelleenkoodaustyökalulla.

Alueellista vertailua varten osa SPSS-ohjelmistolla saaduista tuloksista vietiin QGIS-paikkatieto-ohjelmistoon. Tässä tutkimuksessa on käytetty QGIS-ohjelmiston versiota 3.36.1. Analyysien ja karttojen tekoa varten ladattiin myös muita tarvittavia aineistoja paikkatietodataa avoimena tarjoavien tahojen tietokannoista. Alueellisten jakaumien tarkasteluun ja niihin liittyvien karttojen visualisointia varten tarvittiin aineisto, joka sisältää postinumeroalueiden rajat. Tässä on hyödynnetty aikaisemmin esiteltyä Tilastokeskuksen Paavo-aineistoa.

Lisäksi karttoja varten tarvittiin Turun kaupungin rajat sisältävä paikkatietoaineisto, sillä osa analyyseissa mukana olevista postialueista ulottui Turun lisäksi jonkin toisen kunnan alueelle. Tämä kuntaraja-aineisto on peräisin Maanmittauslaitoksen tietokannasta. Postinumeroaineisto rajattiin koskemaan vain Turun aluetta QGIS-ohjelmiston leikkaustyökalun ja kuntaraja-aineiston avulla. Postialueiden yhdistäminen onnistui poistamalla attribuuttitaulukosta ylimääräiset postialueet ja lisäämällä uusi sarake. Uuteen sarakkeeseen merkittiin yhdistettävälle alueella sama koodikirjain väliltä A-H. Tämän jälkeen halutut postinumerot yhdistettiin suuremmiksi alueiksi sulautustyökalulla. Karttoja varten saadut tulokset siirrettiin SPSS-ohjelmistosta QGIS-ohjelmistoon haluttujen kerrosten attribuuttitaulukoihin, minkä jälkeen ne visualisoitiin piirakkadiagrammeina kartoille.

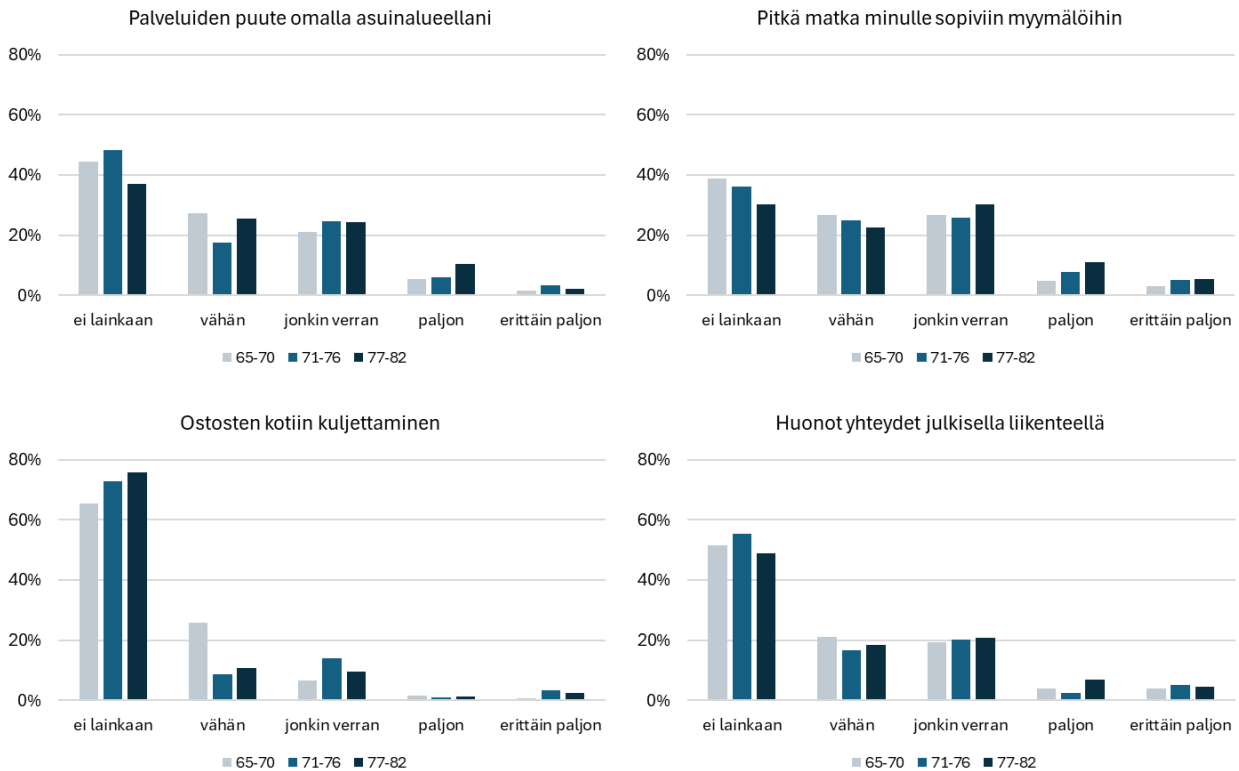
4 Tulokset

4.1 Saavutettavuus

KAMU-kyselyn kohdan K23 ("Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle hankaluuksia ostosten teossa ja asioiden hoitamisessa?") vastausten jakaumien avulla voidaan tunnistaa suurimpia ongelmakohtia vastaajien keskuudesta. Kysymys on järjestysasteikollinen monivalintakysymys, jossa vastausvaihtoehtoja on viisi välillä ei lainkaan–erittäin paljon.

Kauppoihin kulkemiseen liittyvien kysymysten vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että oman asuinalueen palveluiden puutteellisuus ja pitkät matkat myymälöihin aiheuttavat isolle osalle vastaajista vähintäänkin jonkin verran vaikeuksia (kuva 3). Pitkät matkat sopiviin myymälöihin aiheuttaa vähintään jonkin verran ongelmia lähes 40 %:lle vastaajista. Pitkät matkat myymälöihin aiheuttavat erityisen paljon haasteita vanhimpien vastaajien (77–82-vuotiaat) keskuudessa. 47,1 % vanhimmistista vastaajista kokee vähintään jonkin verran haasteita pitkien välimatkojen takia. Palveluiden puute omalla asuinalueella puolestaan aiheuttaa vähintään jonkin verran ongelmia hieman yli 30 %:lle vastaajista. Myös palveluiden puute aiheuttaa enemmän haasteita vanhimille vastaajille. Tässä tulee kuitenkin huomioida, että palveluilla voidaan tarkoittaa muitakin kohteita kuin kauppoja.

Kauppojen ja kodin välillä liikkumiseen liittyvien vastausten perusteella suurimmalla osalla vastaajista ei ole ongelmia ostosten kotiin kuljettamisessa. 86,6 %:lla vastaajista on vähän tai ei ollenkaan ongelmia ostosten kotiin kuljettamisessa ja vain noin 3 %:lla on paljon tai erittäin paljon haasteita tässä toiminnossa. Vastaajien keskuudessa ei myöskään ilmene suuria ongelmia julkisen liikenteen saatavuuden suhteen. Yli 50 %:lle vastaajista julkisen liikenteen huonot yhteydet eivät aiheuta ollenkaan haasteita. Näistä henkilöistä kuitenkin yli 90 %:lla on käytössään vähintään yksi auto, kun taas henkilöillä, joilla on edes vähän ongelmia julkisen liikenteen kanssa, vain noin 70 %:lla on käytössään vähintään yksi auto. Ikäluokkien välillä ei ole merkittäviä eroja ostosten kuljettamisen tai julkisen liikenteen saatavuuden suhteen.

Kuva 3. KAMU-kyselyn kysymyksen K23 kauppojen ja kodin väliseen liikkumiseen liittyvien kohtien vastausten osuudet ikäluokittain.

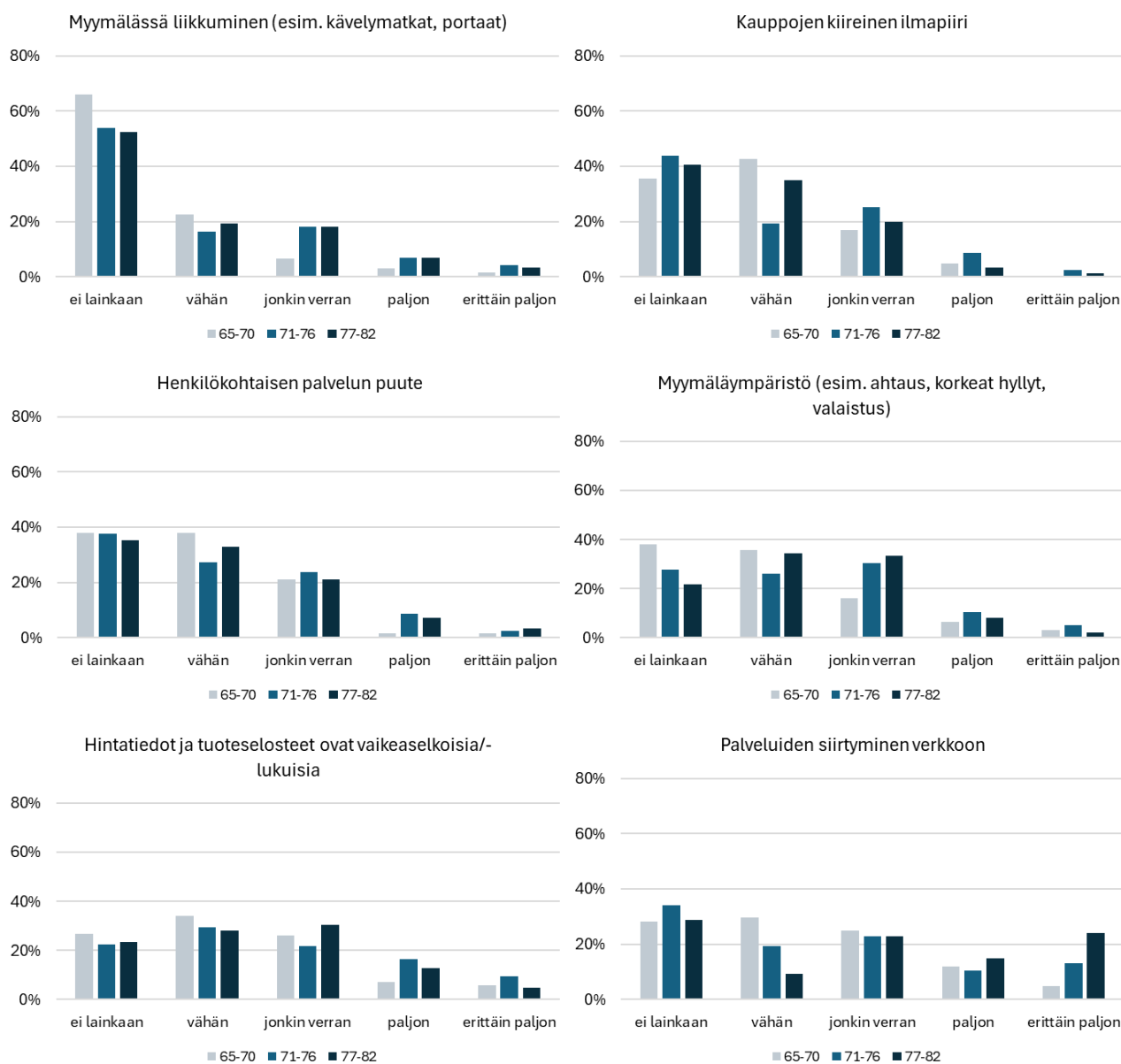
Tarkastellaan seuraavaksi myymälöiden sisällä tapahtuvaan toimintaan liittyviä kysymyksiä ja vastauksia (kuva 4). Lähes 60 %:lle vastaajista myymälän sisällä liikkuminen ei aiheuta ollenkaan hankaluuksia. Lisäksi noin 20 %:lle liikkuminen aiheuttaa vain vähän haasteita. Vaikuttaa siis siltä, että vaikka pitkät välimatkat myymälöiden ja kodin välillä aiheuttavat haasteita isolle osalle vastaajista, niin myymälöiden sisällä tapahtuvassa liikkumisessa huomattavasti harvemmalla esiintyy ongelmia. Haasteet myymälöissä liikkumisessa ovat kuitenkin yleisempiä korkeammassa ikäluokassa (71–76 ja 77–82) kuin nuoremmilla vastaajilla (65–70). 66,1 %:lla 65–70-vuotiaista vastaajista ei ole ollenkaan ongelmia myymälöissä liikkumisen kanssa, kun taas molemmissa vanhemmissa ikäluokissa hieman yli puolet vastaajista ei koe lainkaan haasteita liikkumisessa.

Kauppojen kiireinen ilmapiiri aiheuttaa vähintään jonkin verran haasteita hieman alle 30 % vastaajista. Tämä saattaa olla yhteydessä tuntemuksiin henkilökohtaisen palvelun puutteesta. Myös noin 30 % vastaajista kokee edes jonkin verran, että henkilökohtaisen palvelun puute aiheuttaa heille haasteita. Vastaajista, jotka kokevat vähintään jonkin verran haasteita kiireisten myymäläympäristöjen takia 66,3 % kokee myös vähintään jonkin verran puutetta henkilökohtaisen palvelun saatavuudessa. Muiden vastaajien keskuudessa vastaavan tasoisia

henkilökohtaisen palvelun saatavuuden ongelmia kokee alle 20 %. Jälleen nämä haasteet ovat yleisempi korkeammissa ikäluokissa. Varsinkin henkilökohtaisen palvelun puute aiheuttaa enemmän haasteita sekä 71–76- että 77–82-vuotiaiden keskuudessa. Molemmista ikäluokista noin 10 % kokee paljon tai erittäin paljon haasteita henkilökohtaisen palvelun puutteen takia. 65–70-vuotiaiden joukossa noin 3 % kokee samoin.

Epäsuotuisat myymäläympäristöt aiheuttavat vähintäänkin vähän haasteita noin 70 %:lle vastaajista. Hieman yli 10 %:lle myymäläympäristöt aiheuttavat paljon tai erittäin paljon hankaluuksia. 15,6 % 71–76-vuotiaista vastaajista kokee paljon tai erittäin paljon hankaluuksia myymäläympäristöjen takia. Muiden ikäluokkien vastaavat osuudet ovat noin viisi prosenttiyksikköä matalammat. 38,2 %:lle 65–70-vuotiaista vastaajista myymäläympäristöt eivät aiheuta ollenkaan haasteita. Vanhemmissa ikäluokissa haasteiden yleisyys lisääntyy, sillä vain 27,8 % 71–76-vuotiaista ja 21,8 % 77–82-vuotiaista ei koe ollenkaan haasteita myymäläympäristöissä. Yli 75 % vastaajista kokee ainakin vähän ongelmia hintatietojen ja tuoteselosteiden lukemisessa. Myös tämä haaste yleistyy korkeammalla iällä. Lähes puolet sekä 71–76-vuotiaista että 77–82-vuotiaista kokee ainakin jonkin verran haasteita myymälöiden tekstien lukemisessa. 65–70-vuotiaista 39 % kokee saman tasoisia haasteita.

Vastausten perusteella eniten haasteita aiheuttaa kuitenkin palveluiden siirtyminen verkkoon. Noin 25 % vastaajista kokee paljon tai erittäin paljon haasteita tähän siirtymään liittyen. Jopa 24,1 % 77–82-vuotiaista kokee erittäin paljon haasteita tämän asian suhteen. 71–76-vuotiaista erittäin paljon ongelmia kohtaa 13,2 % ja 65–70-vuotiaista 4,8 %. Jälleen on kuitenkin huomioitava, että tämä kysymys kattaa kauppojen lisäksi myös monia muita palveluita.

Kuva 4. KAMU-kyselyn kysymyksen K23 kauppojen sisäiseen toimintaan sekä palveluiden sähköistymiseen liittyvien kohtien vastausten osuudet ikäluokittain.

4.2 Alueellinen vertailu

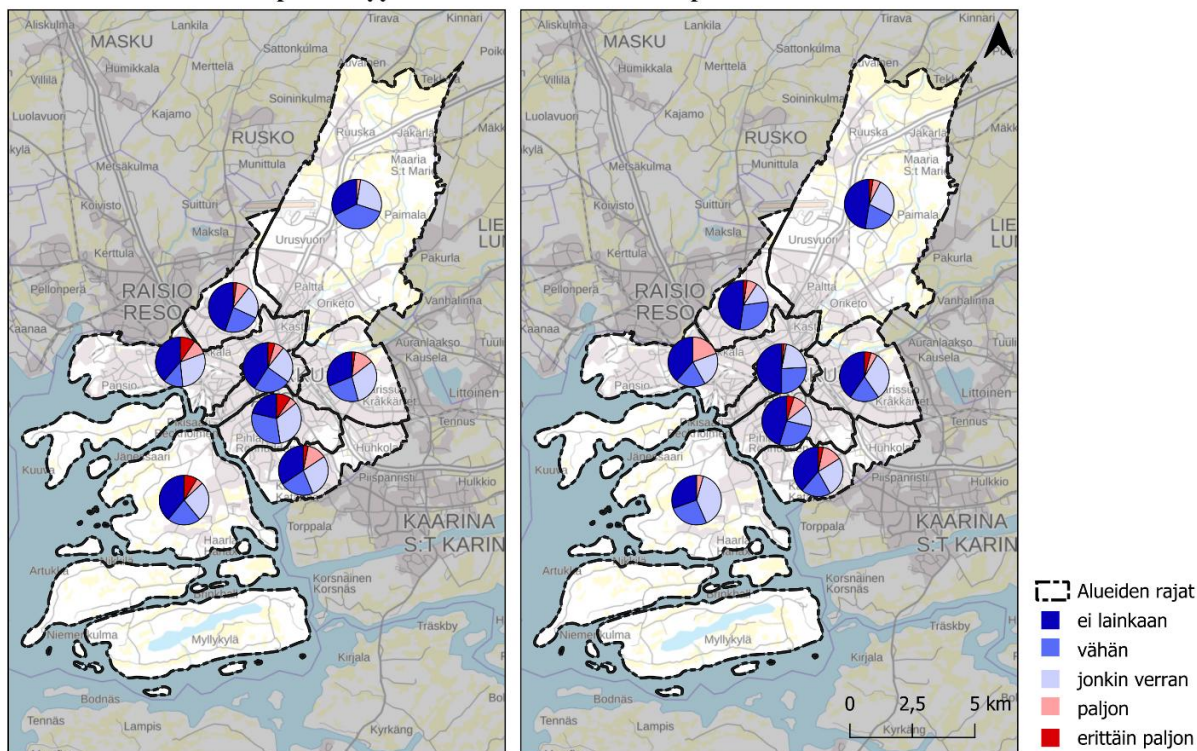
Haasteiden yleisyydessä voidaan havaita myös jonkin verran alueellista vaihtelua. Alueelliseen vertailuun otettiin mukaan ne kyselyn kohdat, joissa ikäluokkien mukaisessa vertailussa havaittiin eniten haasteita ja jotka ovat myös korostuneet aikaisemmassa tutkimuksessa. Alueelliseen vertailuun valikoitui siis mukaan ”pitkä matka minulle sopiviin myymälöihin”, ”palveluiden puute omalla asuinalueellani”, ”myymäläympäristö” ja ”kauppojen kiireinen ilmapiiri”.

Pitkät välimatkat aiheuttavat eniten haasteita alueella B, jossa 19,4 % alueen vastaajista kokee paljon tai erittäin paljon haasteita välimatkojen takia (kuva 5). Kohtalaisen paljon haasteita esiintyy myös alueilla E, F ja G, joissa paljon tai erittäin paljon haasteita kokevien osuudet vaihtelevat noin 15 % tuntumassa. Vähiten haasteita pitkien välimatkojen kanssa kokevat keskustan alueen A ja Länsikeskuksen alueen C asukkaat. Näillä molemmilla alueilla yli 40 % vastaajista ei koe ollenkaan ongelmia välimatkojen kanssa. Mielenkiintoisesti myös alueen H asukkaiden keskuudessa haasteita ilmenee melko vähän, vaikka välimatkat saaristossa ovat yleisesti melko pitkiä. Tästä huolimatta 39,1 % alueen H vastaajista ei koe ollenkaan haasteita pitkien välimatkojen kanssa.

Palveluiden puute omalla asuinalueella kuitenkin aiheuttaa haasteita nimenomaan alueen H asukkaille (kuva 5). Yli 40 % alueen H vastaajista kertoo kokevansa vähintäänkin jonkin verran haasteita tämän puutteen takia. Myös alueiden B, E ja G vastaajista noin 40 % kokee vähintään jonkin verran haasteita palveluiden puutteen takia. 50 % keskustan alueen A vastaajista ei koe lainkaan haasteita palveluiden puutteen takia. Myös alueilla C ja D lähes 50 % ei koe ollenkaan haasteita tässä asiassa. Keskustan läheisellä alueella F puolestaan noin 45 %:lle palveluiden puute ei aiheuta haasteita. Jälleen tulee kuitenkin huomioida, että palveluilla voidaan tarkoittaa muitakin kuin kauppoja.

Pitkä matka minulle sopiviin myymälöihin

Palveluiden puute omalla asuinalueella

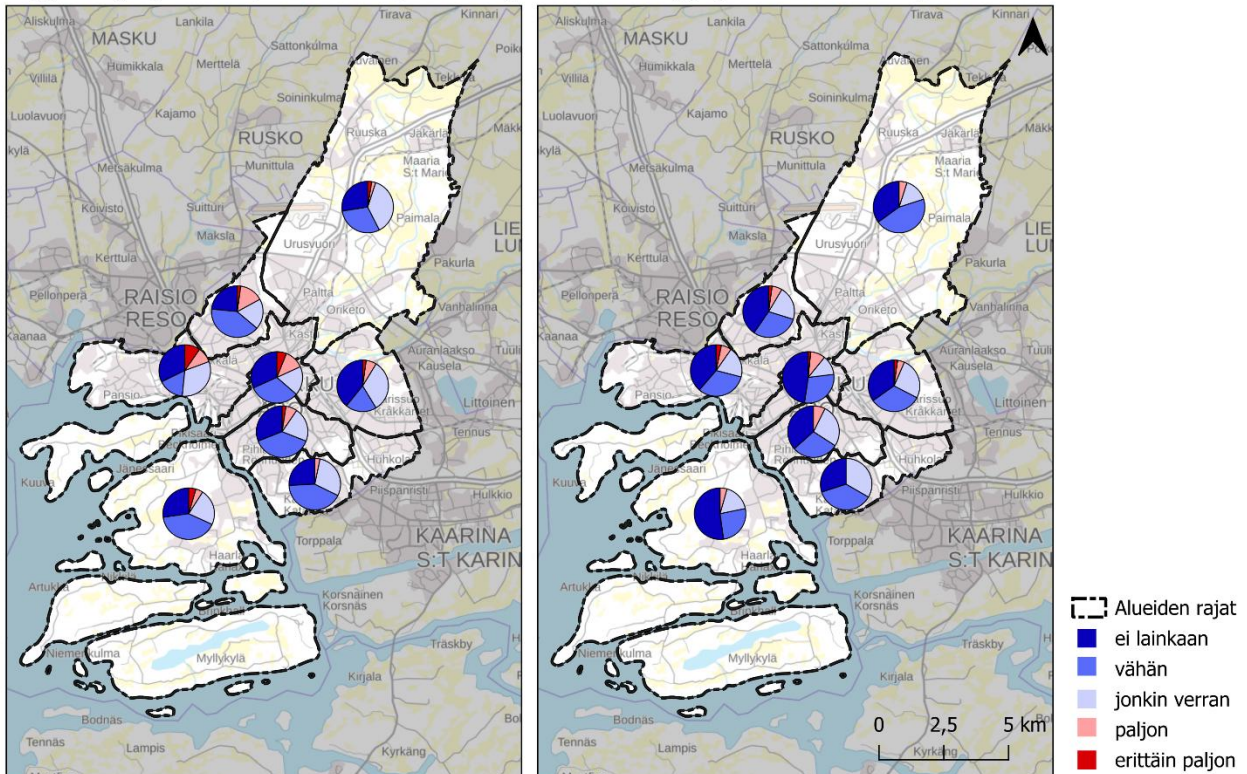
Kuva 5. KAMU-kyselyn kysymyksen K23 kohtien ”pitkä matka minulle sopiviin myymälöihin” ja ”palveluiden puute omalla asuinalueella” vastausten jakaumat alueellisesti jaettuna. Lähteet: Ympyrädiagrammien tilastot: KAMU 2023, postinumeroalueet: Tilastokeskus Paavo-tietokanta, Turun kaupungin rajat: Maanmittauslaitos 2025, taustakartta: Maanmittauslaitoksen taustakarttasarja. Kartat tehtiä QGIS-ohjelmistolla.

Myymäläympäristöjen kohdalla eniten haasteita ilmenee alueilla A, B ja C (kuva 6). Kaikilla näillä alueilla vajaat 20 % kokee paljon tai erittäin paljon haasteita epäsuotuisten myymäläympäristöjen kanssa. Lisäksi alueella B 32,2 % kokee jonkin verran haasteita tässä asiassa. Toisaalta alueilla A ja C molemmilla yli 60 % vastaajista kokee vähän tai ei ollenkaan ongelmia myymäläympäristöissä. Paras tilanne on alueella E, missä lähes 40 % ei koe ollenkaan haasteita myymäläympäristöjen takia. Myös alueilla D ja G tilanne on suhteellisen hyvä, sillä alle 5 % näillä alueilla kokee paljon tai erittäin paljon haasteita tässä kategoriassa.

Kauppojen kiireinen ilmapiiri ei aiheuta millään alueella huomattavasti enempää haasteita kuin muilla alueilla. Paljon tai erittäin paljon haasteita kokevien yhteisösuus jokaisella alueella on korkeimmillaan 10 % tasolla (kuva 6). Korkein näiden luokkien osuus (10,6 %) on keskustan alueella A. Alueella A kuitenkin 48,5 % ei koe ollenkaan ongelmia kiireisten myymäläympäristöjen takia. Vain saariston alueella H tämä osuus on korkeampi (52,2 %). Heikoin tilanne on alueilla C, E, F ja G, joissa noin kolmasosa kokee vähintään jonkin verran haasteita kiireellisyyden takia. Näilläkin alueilla suurimmat osuudet ovat kuitenkin nimenomaan luokassa jonkin verran ja suurempien haasteiden osuudet kaikilla alueilla ovat varsin pieniä.

Myymäläympäristöt (esim. ahtaus, valaistus)

Kauppojen kiireinen ilmapiiri

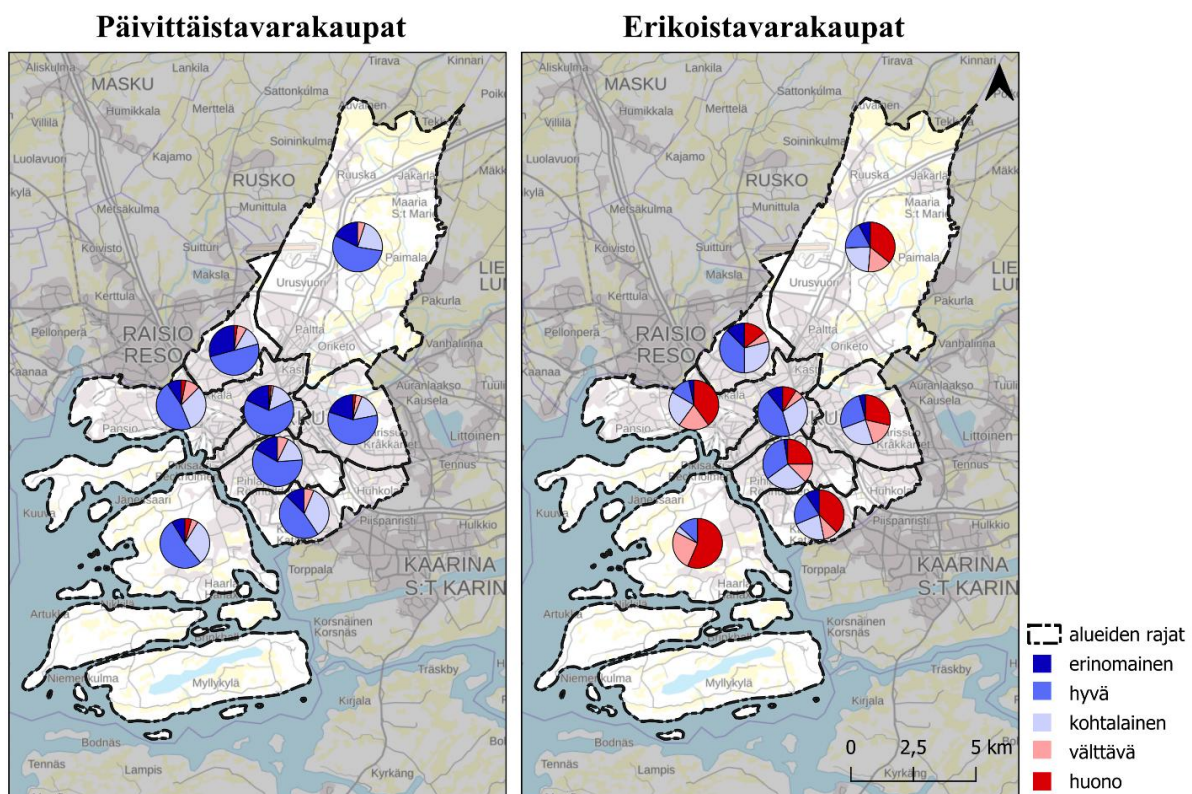

Kuva 6. KAMU-kyselyn kysymyksen K23 kohtien ”myymäläympäristöt” ja ”kauppojen kiireinen ilmapiiri” vastausten jakaumat alueellisesti jaettuna. Lähteet: Ympyrädiagrammien tilastot: KAMU 2023, postinnumeroalueet: Tilastokeskus Paavo-tietokanta, Turun kaupungin rajat: Maanmittauslaitos 2025, taustakartta: Maanmittauslaitoksen taustakarttasarja. Kartat tehty QGIS-ohjelmistolla.

KAMU-kyselyn kysymyksen K24 (”Minkä arvosanan annat seuraaville palveluille omalla asuinalueellasi?”) avulla voidaan tarkastella vastaajien kokonaisvaltaisempaa tyytyväisyyttä oman asuinalueen palveluihin. Kysymys on järjestysasteikollinen monivalintakysymys, jossa on viisi vastausvaihtoehtoa välillä huono–erinomainen. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty vain päivittäistavarakauppoihin ja erikoistavarakauppoihin liittyviä kohtia.

Tulosten perusteella ikäihmiset ovat yleisesti varsin tyytyväisiä oman asuinalueensa päivittäistavarakaupan palveluihin (kuva 7). 17,7 % kaikista vastaajista antoi päivittäistavarakaupan palveluille arvosanaksi ”erinomainen” ja 55,3 % antoi arvosanaksi ”hyvä”. Kaikista vastaajista vain 1,5 % arvioi palvelut huonoiksi. Erinomainen arvosana oli yleisin Länsikeskuksen ympäristön alueella C, jossa 29,2 % vastaajista antoi korkeimman arvosanan alueen päivittäistavarakaupan palveluille. Muita varsin tyytyväisiä alueita ovat Turun keskustan alue A sekä alue E, joissa molemmissa noin 20 % vastaajista antoi alueiden päivittäistavarakaupoille arvosanan erinomainen. Varsin harva vastaaja arvioi oman asuinalueensa palvelut huonoiksi tai välttäviksi, mutta kohtalainen arvosana on selkeästi yleisempi joillakin alueilla. Tällaisia alueita ovat alue B (31,3 % kohtalaisia arvosanoja), alue G (34,4 % kohtalaisia arvosanoja) sekä saariston alue H (30,4 % kohtalaisia arvosanoja).

Erikoistavarakaupan palveluiden arvosanojen keskiarvot ovat selkeästi alhaisempia kuin päivittäistavarakaupan palveluiden (kuva 7). 7 % kaikista vastaajista antoi arvosanan ”erinomainen” oman asuinalueensa erikoistavarakaupan palveluille ja 26,9 % puolestaan arvioi palvelut huonoksi. Tyytyväisimpiä alueita olivat tässäkin kategoriassa Turun keskustan alue A (10,6 % erinomaisia arvosanoja) sekä Länsikeskuksen alue C (12,5 % erinomaisia arvosanoja). Alueella A huonon ja välttävän arvosanan yhteisosuus oli 15,2 %. Alueella C vastaava osuus oli 20,9 %. Heikoimmat arvosanat olivat yleisimpiä saariston alueella H, jossa jopa 56,5 % vastaajista arvioi erikoistavarakaupan palvelut huonoiksi. Myös alueilla B, D ja G huonon arvosanan osuudet olivat suuria (40,0 %; 35,9 %; 37,5 %). Keskustan lähistön alueet E ja F puolestaan asettuvat arvosanojen puolesta näiden ääripäiden välille. Näidenkin alueiden arvosanat ovat kuitenkin painottuneet heikompaan suuntaan. Alueella E huonon ja välttävän arvosanan yhteisosuus on 44,9 % ja alueella F vastaava osuus on 37,5 %.

Kuva 7. KAMU-kyselyn kysymyksen K24 kohtien ”päivittäistavarakaupan palvelut” ja ”erikoistavarakaupan palvelut” vastausten jakaumat alueellisesti jaettuna. Lähteet: Ympyrädiagrammien tilastot: KAMU 2023, postinumeroalueet: Tilastokeskus Paavo-tietokanta, Turun kaupungin rajat: Maanmittauslaitos 2025, taustakartta: Maanmittauslaitoksen taustakarttasarja. Kartat tehty QGIS-ohjelmistolla.

5 Tulosten tulkinta ja keskustelu

5.1 Saavutettavuuden haasteet

Tulosten perusteella Turun alueella ikäihmiset eivät kohtaa ylivoimaisesti enempää haasteita missään tietyssä kategoriassa, mutta joillakin osa-alueilla haasteita kokevien määrä on suurempi kuin toisilla. Palveluiden, mukaan lukien kauppojen, siirtyminen verkkoon aiheuttaa eniten hankaluuksia vastaajien keskuudessa. Tämä ei sinänsä ole yllättävä havainto, sillä kaikenlaisten palveluiden sähköistymisen on todettu huomattavasti hankaloittavan iäkkäämpien käyttäjien omatoimista asioiden hoitamista. Todennäköisesti yhä enemmän verkkopainotteiset viestintä- ja markkinointitavat sekä verkko-ostosten lisääntyvä määrä ja painoarvo aiheuttavat ongelmia tottumattomammille verkon käyttäjille. Vanhempi väestö voi helposti jäädä sähköisten tiedotuskanavien verkoston ulkopuolelle ja esimerkiksi verkkokauppojen käytössä voi myös esiintyä haasteita. Myös pitkät matkat, epäsuotuisat myymäläympäristöt sekä vaikealukuiset tekstit myymälöissä aiheuttavat huomattavasti haasteita. Nämä tulokset ovat pitkälti yhteneväisiä aikaisempien samankaltaisten aineistojen pohjalta tehtyjen tutkimusten kanssa (esim. Kohijoki 2013).

Epäsuotuisat myymäläympäristöt ja myymälöille tyypilliset pienet tekstit yhdessä vaikuttavat olevan erityisen paljon haasteita aiheuttava yhdistelmä. Myymälöiden ahtaus vaikeuttaa liikkumista erityisesti apuvälineitä käyttävien henkilöiden keskuudessa ja korkeat hyllyt vaikeuttavat tuotteiden saatavuutta, varsinkin jos kurkkottaminen on henkilölle vaikeaa. Heikko valaistus pahentaa entisestään näkemisen haasteita, erityisesti jos näkökyky on jo valmiiksi heikentynyt. Huono valaistus ja kauppoille tyypilliset pienet tekstit sekä hyllyissä että itse tuotteissa voivat yhdessä aiheuttaa suuria hankaluuksia esimerkiksi tuoteselosteita lukiessa. Tarpeeksi kirkas ja tiheä valaistus ja suuremmat tekstit voisivat vähentää näiden haasteiden määrää huomattavasti. Myös erilaisten apuvälineiden, kuten suurennuslasein tarjoaminen voisi auttaa tekstien lukemisessa.

Palveluiden puute omalla asuinalueella aiheuttaa jonkin verran ongelmia osalle vastaajista. Haasteiden määrä ja vakavuus vaihtelevat eri alueilla, mutta paljon tai erittäin paljon haasteita kohtaavien osuus vastaajista on kuitenkin melko pieni. Palveluiden puutteen alueellisia eroja tarkastellaan laajemmin alaluvussa 5.3. Myös kauppojen kiireinen ilmapiiri sekä henkilökohtaisen palvelun puute aiheuttavat suhteellisen paljon haasteita osalle vastaajista. On myös yleistä, että näissä kategorioissa haasteita kohtaavat kokevat haasteita nimenomaan

molempien asioiden suhteen. On mahdollista, että liian kiireiseltä vaikuttava myymäläympäristö aiheuttaa myös asiakkaassa tunteen, että henkilökunnalla ei ole aikaa auttaa tai tarjota muunlaista henkilökohtaista palvelua. Aikaisemman tutkimuksen perusteella nimenomaan myymälöissä tapahtuva vuorovaikutus niin muiden kuluttajien kuin henkilökunnankin kanssa saattaa olla monelle ikäihmiselle tärkeä osa sosiaalista hyvinvointia (esim. Meneely ym. 2009, Tomazelli ym. 2017). Kiireisessä ympäristössä muiden kaupassa läsnä olevien ihmisten kanssa tapahtuva vuorovaikutus voi jäädä vähäiseksi. Tulosten perusteella myymälöissä liikkuminen, ostosten kotiin kuljettaminen ja julkisen liikenteen huonot yhteydet eivät aiheuta kovinkaan paljoa haittaa vastaajille. Huomioitavaa on kuitenkin, että julkisen liikenteen kanssa edes vähän haasteita kokevilla vastaajilla oli harvemmin auto käytössään kuin heillä, jotka eivät koe haasteita tässä asiassa. Voi olla, että osa vastaajista, joilla ei ole ongelmia julkisen liikenteen suhteen käyttää pääasiassa vain omaa autoa, eikä julkisen liikenteen mahdolliset saavutettavuusongelmat siten ole heille ajankohtaisia tai he eivät ole niistä tietoisia.

5.2 Iän vaikutus saavutettavuuden haasteiden määrään ja vakavuuteen

Tulokset osoittavat, että myös ikäihmisten populaation sisäisesti ilmenee ikään perustuvia eroavaisuuksia. Lähes jokaisessa kategoriassa iäkkäämmät vastaajat kokivat enemmän haasteita, ja haasteiden vakavuus oli usein myös korkeampi vanhempien vastaajien keskuudessaan. Useassa haastekysymyksen kohdassa kuitenkin vakavimpia haasteita kokeva ikäluokka oli keskimäinen ikäluokka (71–76-vuotiaat). Tämän ikäluokan vastaajien prosentuaalinen osuus luokissa ”paljon” ja ”erittäin paljon” oli usean kerran korkeampi kuin vanhimpien (77–82-vuotiaat) vastaajien osuus. Vanhimman ja toiseksi vanhimman ikäluokan osuudet olivat kuitenkin suhteellisen lähellä toisiaan lähes jokaisessa kategoriassa. Suurempi ero on havaittavissa nuorimman (65–70-vuotiaat) ikäluokan ja näiden kahden vanhemman ikäluokan välillä. Tulosten perusteella nuorin ikäluokka koki vähiten haasteita, sillä jokaisessa haastekysymyksen kohdassa nuorimpien vastaajien yhteisosuus luokissa ”ei lainkaan” ja ”vähän” oli suurempi verrattuna kahteen vanhempaan ikäluokkaan.

Tulokset viittaavat siis siihen, että yli 70-vuotiailla haasteiden määrä lisääntyy ja niiden vakavuus kasvaa, mutta yli 70-vuotiaiden keskuudessa erot jäävät melko pieniksi. Haasteiden lisääntyminen korkeammalla iällä ei sinänsä ole yllättävä tulos. Vaikka ihmiset nykyään keskimäärin elävätkin pidempään kuin aikaisemmin, ei se tarkoita, että iän tuomat haasteet

olisivat kadonneet. Ikääntyvä väestö saattaa kuitenkin pysyä terveempänä ja paremmin toimintakykyisenä pidempään elinajanodotteen kasvaessa. On siis todennäköistä, että iän tuomat haasteet alkavat ilmenemään ja vakavoitumaan myöhemmässä vaiheessa elämää, eikä siten 65–70-vuotiaat vielä koe kovinkaan suuria haasteita toimintakyvyn laskun takia tai arkisten askareiden hoitamisessa.

5.3 Saavutettavuuden haasteiden alueellinen vaihtelu

Alueellisen vertailun tulosten perusteella voidaan havaita joitakin alueita, joilla esiintyy keskivertoa enemmän saavutettavuuden ongelmia ja tyytymättömyyttä alueen kaupallisiin palveluihin. Tulosten pohjalta voidaan myös tunnistaa alueita, joissa asiat ovat keskivertoa paremmalla tasolla. Vertailtaessa kaikkia tehtyjä alueellisia analyyseja, voidaan todeta, että Länsikeskuksen ympäristön alueen C asukkaat vaikuttavat olevan tarkasteltujen alueiden asukkaista kaikkein tyytyväisimpiä. Parhaiden arvosanojen korkean osuuden lisäksi mahdollisesti vieläkin tärkeämpi huomio alueesta C on huonoimpien arvosanojen pienet osuudet. Ainoa kategoria, jossa alueen C arvostamat olivat muihin alueisiin verrattuna heikompia, on kiireisestä myymäläympäristöstä aiheutuvaa haittaa tiedusteleva kohta. On mahdollista, että Länsikeskuksen kauppakeskittymän suuret ja suosittu liikkeitä, kuten hypermarketit K-Citymarket ja Prisma, aiheuttavat kokonsa ja vilkkautensa takia huomattavasti kiireisemmän ilmapiirin myymälöihin.

Myös Turun keskustan alue A pärjäsi suurimmassa osassa kategorioista huomattavan hyvin. Erityisesti välimatkojen suhteen keskustan alueella ei ole paljoakaan haasteita eikä alueella aiheudu myöskään huomattavaa haittaa mahdollisesta palveluiden puutteesta. Lisäksi päivittäistavarakaupan ja erikoistavarakaupan palveluiden saamat arvostamat olivat varsin korkealla tasolla. Alueella A, samoin kuin alueella C, koetaan kuitenkin muihin alueisiin suhteutettuna enemmän haasteita myymälöiden kiireellisyyden sekä epäsuotuisten myymäläympäristöjen takia. Tulosten perusteella Turun keskusta siis kerää kiitosta monipuolisista palveluistaan, mutta myymälöiden sisäisten ympäristöjen koetaan olevan heikommalla tasolla. Kaupunkien keskustat ovat luonnollisesti kiireisiä ympäristöjä, joissa on paljon toimintaa ja liikettä viikon jokaisena päivänä. Myymäläympäristöissä koettuja haasteita saattavat lisätä puolestaan keskustan vanhemmat rakennukset, joissa iso osa myymälöistä sijaitsee. Kivijalkamyymälät ovat useasti omissa rakennuksissa sijaitsevia myymälöitä sekä

kauppakeskuksia ahtaampia ja niissä saattaa olla tavallista enemmän portaita ja kynnyksiä, varsinkin jos tilaa ei ole alun perin tarkoitettu myymäläympäristöksi.

Pitkät välimatkat aiheuttavat eniten haasteita alueilla B (Pansio, Iso-Heikkilä & Kastu), E (Kupittaa, Nummi & Varissuo) ja F (Vartiovuori, Vasaramäki & Martti), mikä on hieman yllättävää, sillä nämä kaikki alueet sijaitsevat suhteellisen lähellä Turun keskustaa ja osittain myös kauppakeskus Skanssia. Voi kuitenkin olla, että alueen asukkaista silti tuntuu, että matkat sopiviin myymälöihin ovat liian pitkiä, vaikka metrimäärältään ne eivät olisikaan kovin merkittäviä. Alueiden asukkaat mahdollisesti toivovat lisää lähikauppoja, joissa olisi helppo käydä. Kaupungin keskustaan tai suurempiin kauppakeskuksiin lähteminen ei välttämättä ole kaikille mieluisaa esimerkiksi edellä mainitun kiireisen ympäristön takia. Varsinkin erikoistavarakaupat ovat keskittyneet huomattavasti keskustan alueelle sekä kauppakeskuksiin, joten niiden puute kodin lähiympäristöstä saattaa aiheuttaa erityisen paljon haasteita. Erityistavarakaupan palveluiden puute onkin voimakkaasti havaittavissa alueella B ja osittain myös alueella E (ks. kuva 7). Alueella F puolestaan erikoistavarakaupan palveluiden saama arvosana ei ole erityisen huono, joten taustalla saattaa vaikuttaa jokin muu muuttuja. On toki mahdollista, että alueen F vastaajista useampi kärsii jonkinlaisesta henkilökohtaisesta liikkumisen haasteesta, joka puolestaan lisää välimatkoista johtuvien haittojen määrää riippumatta etäisyyksien pituudesta.

Pitkät matkat eivät vaikuta haittaavan kauimpana kaupallisista keskuksista asuvia vastaajia alueilla D (Runosmäki, Röntämäki, Moisio & Jäkärä) ja H (Moikoinen, Pikisaari & Kakskerta). Itseasiassa alueen D asukkaat ovat tarkasteltujen kategorioiden perusteella varsin tyytyväisiä alueensa kaupallisiin palveluihin. Tyytymättömien ja paljon haasteita kokevien vastaajien määrät olivat lähes kaikissa kysymyskohdissa pienempien osuuksien joukossa. Erikoistavarakaupan palveluissa on puutteita alueella D, mutta tässäkään suhteessa alueen saamat arvosanat eivät ole sen huonompia kuin usean muun alueen arviot. Myös alueen H vastaajat ovat suhteellisen tyytyväisiä tilanteeseensa. Saaristoisella alueella luulisi olevan ongelmia varsinkin kauppoihin kulkemisen suhteen, mutta tulosten perusteella koetut haasteet eivät ole sen vakavampia kuin muillakaan alueilla. Pitkät matkat myymälöihin eivät haittaa saarien asukkaita, mutta sopivista myymälöistä koetaan silti puutetta. Alueen asukkaat mahdollisesti toivoisivat parempaa palveluntarjontaa lähialueella, mutta pitkien välimatkojen kulkemista ei kuitenkaan koeta haasteena.

Mahdollisesti yllättävimmät tulokset ovat kuitenkin alueelta G (Skanssi, Ilpoinen, Vaala & Uittamo). Suhteellisen suuri osuus alueen vastaajista kokee haasteita ostosten teossa ottaen huomioon, että alueella sijaitsee suuri kauppakeskus Skanssi. Tästä huolimatta alueen iäkkäistä asukkaista huomattava osuus kokee haasteita pitkien matkojen sekä palveluiden puutteen takia. Alueen G vastaajat ovat myös antaneet melko heikkoja arvosanoja alueen päivittäistavara- ja erikoistavara-kaupan palveluille, vaikka kauppakeskus Skanssi tarjoaa näitä molempia. Tässäkin tapauksessa on mahdollista, että vastaajat suosisivat enemmän pienempiä kauppakohteita suuren kauppakeskuksen sijaan.

6 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan tunnistaa joitakin erityisen paljon saavutettavuuden haasteita aiheuttavia tekijöitä, sekä alueita, joilla nämä hankaluudet ovat korostuneet Turussa. Saadut tulokset myös mukailevat aikaisempien Turun alueen tutkimusten tuloksia, jotka perustuvat KAMU-tutkimuksen kaltaisiin kyselytutkimuksiin (esim. Kohijoki 2013). Tulokset viittaavat siihen, että korkeampi ikä lisää koettujen haasteiden määrää sekä vakavuutta ja että Turussa on alueita, joissa ilmenee suurempia saavutettavuuden ongelmia kuin muilla alueilla. Ongelma-alueet kuitenkin osittain vaihtelevat tarkasteltavan haasteen mukaan. Kauempana Turun keskustasta ja merkittävimmistä kauppakeskittymistä sijaitsevilla alueilla koetaan puutetta palveluista ja pitkät välimatkat aiheuttavat näillä alueilla haasteita. Toisaalta vilkkaimmilla kauppalueilla, kuten keskustassa ja Länsikeskuksessa, eniten haittaa aiheuttavat epäsuotuisat myymäläympäristöt sekä ympäristön kiireellisyys. Tulosten perusteella voidaan todeta myös, että tyytyväisyys oman asuinalueen päivittäistavarakaupan palveluihin on huomattavasti korkeammalla tasolla kuin tyytyväisyys erikoistavarakaupan palveluihin.

Vaikka Turku onkin osa WHO:n ikäystävällisten kaupunkien verkostoa ja siten sitoutunut ylläpitämään ja kehittämään vanhemman väestön oloja ja elämää kaupungissa, parannettavaa löytyy edelleen. Mahdollisuus käydä ostoksilla itsenäisesti haluamissaan myymälöissä on osa WHO:n hanketta, mutta sen voidaan katsoa sisältyvän myös aktiivisuuden teoriaan ja aktiiviseen ikääntymiseen. Kaupoissa, varsinkin päivittäistavakaupoissa, käyminen on välttämätön osa ihmiselämää ja mitä kauemmin ikääntyvä henkilö pystyy suorittamaan tämän toiminnon itsenäisesti sen parempi niin henkilölle itselleen kuin myös yhteiskunnalle. Ikääntyvän väestön myötä yhteiskunnat kohtaavat uusia haasteita, mutta jos yksi keskeisimmistä arjen toiminnoista, kaupassa käynti, olisi paremmin saavutettavissa, ikääntymisen tuomat ongelmat voisivat olla lievempiä.

Jatkotutkimuksissa voisi olla mielenkiintoista tarkastella tämän tutkimuksen aiheita samalla alueella, mutta suuremmalla vastaajamäärällä. Varsinkin alueellisessa vertailussa joidenkin alueiden vastaajamäärät olivat melko pieniä. Tämän takia tulosten yleistäminen koko alueen iäkkääseen populaation on hankalaa, sillä vastaajien henkilökohtaisten ominaisuuksien ja mielipiteiden vaikutukset voivat pienissä vastaajamäärissä korostua. Olisi myös mielenkiintoista selvittää vielä vanhempien itsenäisesti asuvien henkilöiden suhtautumisia tämän tutkimuksen aiheisiin. KAMU-tutkimuksessa korkein mahdollinen vastausikä oli rajattu

82 vuoteen, mutta tätäkin vanhemman väestön osuus kasvaa jatkuvasti. Alueilla, joissa vastaajat olivat tämän tutkimuksen perusteella tyytymättömiä voisi toteuttaa tarkentavaa tutkimusta ongelmien syistä. Laadullisempi lähestymistapa voisi olla tässä tapauksessa toimivampi esimerkiksi yksilö- tai ryhmähaastatteluiden muodossa. Näin saataisiin tarkempaa tietoa alueilla esiintyvistä ongelmista ja niiden syistä.

Lähteet

- Altinay L., Song H., Madanoglu M. & Wang X. (2019) The influence of customer-to-customer interactions on elderly consumers' satisfaction and social well-being. *International Journal of Hospitality Management* 78 223–233.
<https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2018.09.005>
- Burnett, J., J. (1996) Comparing the patronage selection criteria of the elderly: chronological age versus dependency. *International Review of Retail, Distribution and Consumer Research* 6(3) 243–257. <https://doi.org/10.1080/09593969600000023>
- Christensen K., Doblhammer G., Rau R. & Vaupen J., W. (2009) Ageing populations: the challenges ahead. *The Lancet* 374(9696) 1196-1208. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)61460-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)61460-4)
- Fernández-Ballesteros R, Robine J. M., Walker A. & Kalache A. (2013) Active aging: a global goal. *Current Gerontology and Geriatrics Research* 2013(1) 56–59.
<https://doi.org/10.1155/2013/298012>
- Gajda R. & Jeżewska-Zychowicz M. (2020) Elderly perception of distance to the grocery store as a reason for feeling food insecurity – Can food policy limit this? *Nutrients* 12(10) 1–18. <https://doi.org/10.3390/nu12103191>
- Guido G., Ugolini M., M. & Sestino A. (2022) Active aging of elderly customers: insights and opportunities for future business strategies. *SN Business & Economics* 2(1).
<https://doi.org/10.1007/s43546-021-00180-4>
- Hansen W., G. (1959) How accessibility shapes land use. *Journal of the American Institute of Planners* 25(2) 73–76. <https://doi.org/10.1080/01944365908978307>
- Jacelon C., S. (2010) Maintaining the balance: older adults with chronic health problems manage life in the community. *Rehabilitation Nursing* 35(1) 16–22.
<https://doi.org/10.1002/j.2048-7940.2010.tb00026.x>
- Kauppakeskukset 2024 -julkaisu (2024) Suomen kauppakeskusyhdistys ry (KKY).
<https://www.kauppakeskusyhdistys.fi/toimiala-ja-markkinat/kauppakeskusjulkaisu.html>
- Kestilä L. & Martelin T. (2019) Suomen väestörakenne ja sen kehitys. Teoksessa Kestilä L. & Karvonen S. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*, 26–45. Terveystieteiden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Kiuru H., Laulainen S. & Valokivi H. (2024) Aktiivinen ikääntyminen kuntien vanhuspoliittisten ohjelmien retoriikassa. *Hallinnon tutkimus* 43(1) 51–65.
<https://doi.org/10.37450/ht.127218>

- Kohijoki A.-M. (2011) The effect of aging on consumer disadvantage in grocery retail services among the Finnish elderly. *Journal of Retailing and Consumer Services* 18(4) 370–377. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2011.04.003>
- Kohijoki, A.-M. (2013) Onko kauppa kaukana? Päivittäistavarakaupan palvelujen saavutettavuus Turun seudulla. Ikääntyvien kuluttajien näkökulma. *Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja A 15*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-339-2>
- Kuntien avainluvut (2023) Tilastokeskus.
<https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=KU853> 7.2.2025.
- Loeb S. J., Penrod J., Farkenstern S., Gueldner S. H. & Poon L. W. (2003) Supporting older adults living with multiple chronic conditions. *Western Journal of Nursing Research* 25(1) 8–29. <https://doi.org/10.1177/0193945902238830>
- Marjanen H., Kohijoki A.-M., Saastamoinen K. & Engblom J. (2019) Old dogs learning new tricks? The effect of age and generation on shopping behaviour. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research* 29(5) 549-567.
<https://doi.org/10.1080/09593969.2019.1664613>
- Marjanen H., Malmari M., Engblom J. & Kohijoki A.-M. (2020) Knowing the past, seeing the future – an exploratory study on the viability of retail patronage models based on revealed behaviour. *Urban, planning and transport research* 8(1) 98-124.
<https://doi.org/10.1080/21650020.2020.1713209>
- McMunn A., Breeze E., Goodman A., Nazroo J. & Oldfield Z (2006) Social determinants of health in old age. Teoksessa Marmot M. & Wilkinson R. (toim.) *Social Determinants of Health*, 267–289. Oxford University Press, Oxford.
- Meneely L., Strugnell C. & Burns A (2009) Elderly consumers and their food store experiences. *Journal of Retailing and Consumer Services* 16(6) 458–465.
<https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2009.06.006>
- Oxford Learner’s Dictionaries (s.a.) Self-management. Oxford University Press.
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/self-management>
5.2.2025.
- Pot F. J., ven Wee B. & Tillema T. (2021) Perceived accessibility: What it is and why it differs from calculated accessibility measures based on spatial data. *Journal of Transport Geography* 94(5) 103090. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2021.103090>
- Sauer, J., Sonderegger, A. & Schmutz, S. (2020) Usability, user experience and accessibility: towards an integrative model. *Ergonomics* 63(10) 1207–1220.
<https://doi.org/10.1080/00140139.2020.1774080>

- Strandell, A. (2011) Asukasbarometri 2010: Asukaskysely suomalaisista asuinympäristöistä. Suomen ympäristökeskus: Suomen ympäristö 31, Helsinki.
<http://hdl.handle.net/10138/37042>
- Talviaikataulut 23.9.2024–1.6.2025 (2024) Föli. <https://www.foli.fi/fi/talviaikataulut-2392024-%E2%80%93162025> 21.3.2025.
- Tattari M., Suhonen R. & Stolt M. (2021) Kotona asuvien ikääntyneiden henkilöiden kokemukset fyysisen toimintakykynsä ja itsenäisyytensä ylläpitämisestä. *Gerontologia* 35(1) 51–62. <https://doi.org/10.23989/gerontologia.87844>
- THL (2023) Mitä toimintakyky on? <https://thl.fi/aiheet/toimintakyky/mita-toimintakyky-on> 2.4.2025.
- Tomazelli J., Broilo P., Espartel L. & Basso K. (2017) The effects of store environment elements on customer-to-customer interactions involving elder shoppers. *Journal of Services Marketing* 31(4/5) 329-350. <https://doi.org/10.1108/JSM-05-2016-0200> towards an integrative model. *Ergonomics* 63(10) 1207–1220.
- Tutkimus talousmaantieteen oppiaineessa – KAMU2023-tutkimus (s.a.) Turun kauppakorkeakoulu, talousmaantiede. <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/turun-kauppakorkeakoulu/talousmaantiede/tutkimus> 4.2.2025
- Whelan A., Wrigley N., Warm D. & Cannings E. (2002) Life in a ‘food desert’. *Urban Studies* 39(11) 2083–2100. <https://doi.org/10.1080/0042098022000011371>
- WHO (2017) Global strategy and action plan on ageing and health. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241513500> 2.4.2025.
- WHO (s.a.) About the Global Network for Age-friendly Cities and Communities. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/who-network/> 1.4.2025
- Wilson L. C., Alexander A. & Lumbers M. (2004) Food access and dietary variety among older people. *International Journal of Retail & Distribution Management* 32(2) 109–122. <https://doi.org/10.1108/09590550410521789>
- Wrigley N. (2002) ‘Food desert’ in British cities: Policy context and research priorities. *Urban Studies* 39(11) 2029–2040. <https://doi.org/10.1080/0042098022000011344>
- Zechner M., Vaalavuo M., Linnosmaa I., Kyyrä T. & Kauppinen T. (2022) Taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys ikääntyvässä yhteiskunnassa. *Gerontologia* 36(3) 317–324. <https://doi.org/10.23989/gerontologia.117120>